

Lunds universitet, Sociologiska institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

Den genuine konvertiten

En sociologisk analys kring identitet och social ordning vid
utredning av religiös övertygelse som asylskäl

Författare: Elin Birging

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Vårterminen 2018

Handledare: Erik Hannerz

Abstrakt

Författare: Elin Birging

Titel: Den genuine konvertiten – en sociologisk analys kring identitet och social ordning vid utredning av religiös övertygelse som asylskäl.

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Erik Hannerz

Sociologiska institutionen, vårterminen 2018

Religionsfriheten är central i de mänskliga rättigheterna och inbegriper rätten att konvertera, det vill säga byta religion. Denna frihet är dock inte självklar överallt utan en person kan behöva söka internationellt skydd, asyl, om denne riskerar förföljelse, omänsklig behandling eller dödsstraff på grund av sin religiösa övertygelse i sitt ursprungsland. Vid asylutredning i Sverige där konversion åberopas som asylskäl, utreds och bedöms den asylsökande utifrån trovärdighet samt om den religiösa övertygelsen bedöms som genuin eller inte. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur begreppen genuinitet och trovärdighet kan förstås i relation till identitet och religion som asylskäl, samt hur dessa termer används i en juridisk kontext för att kategorisera asylsökande. Två kvalitativa intervjuer har utförts med representanter från Migrationsverket och dokument i form av rättsfall samt Migrationsverkets rättsliga ställningstaganden har analyserats. Sociologiska teorier kring identitet och social ordning har använts vid analys och studien bekräftar tidigare forskning som visar på utmaningar kring bedömning av religiös övertygelse som genuin då riktlinjer för trovärdighets- och genuinitetsprövning är bristfälliga. Studien visar även hur dokumenten samt informanterna genom fokus på objektivitet legitimerar beslutsfattande och gränsdragande, vilket kan tolkas som försök till att skapa och upprätthålla social ordning.

Nyckelord: konversion, asyl, genuinitet, trovärdighet, identitet, social ordning, legitimitet

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
2. Bakgrund och tidigare forskning	2
2.1 Bakgrund	2
2.1.1 Vägledande rättsfall	2
2.1.2 Rättsliga ställningstaganden	3
2.2 Tidigare forskning	4
2.2.1 Migration och flyktingar	4
2.2.2 Religionens betydelse vid migration	4
2.2.3 Bedömning av skyddsbehov, trovärdighet och genuinitet vid asylprövning	5
3. Teori	7
3.1 Identitet	7
3.2 Smuts, avvikande och social ordning	8
3.3 Migration och brott	10
4. Metod och material	10
4.1 Metod	10
4.2 Material	11
4.2.1 Dokument	11
4.2.2 Intervjuer	11
4.3 Urval och avgränsning	12
4.4 Analysmetod	13
5. Resultat och analys	13
5.1 Trovärdighet och genuinitet	13
5.2 Legitimitet	16
5.3 Den genuine konvertiten	19
6. Diskussion	21
7. Vidare forskning	22
8. Källhänvisning	24

1. Inledning

En person som i sitt hemland känner välgrundad fruktan för att utsättas för omänsklig behandling, dödsstraff eller förföljelse på grund av religiös tillhörighet, har rätt att beviljas uppehållstillstånd i Sverige (4 kap. 1-2 §§ Utlänningslag (2005:716)). I Sverige är religionsfriheten även lagstadgad i grundlag (2 kap. 1 § 6 p. Regeringsform (1974:152)). Enligt de mänskliga rättigheterna finns en rättighet att byta religion och trosuppfattning, att utöva den enskilt och i grupp, privat och offentligt (FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, 1948). Att byta religion är en process av en förändrad inre trosuppfattning kring det heliga, världen, omgivningen och sig själv. Detta kan få betydande yttre konsekvenser för personens sociala och kulturella uttryck (Rambo & Farhadian, 2014). Det kan innebära förändrat umgänge, social sammanhållning och tillhörighet, familjerelationer, men även vilket land personen har möjlighet att bo och befinna sig i. Att genomgå denna förändringsprocess kallas att konvertera (Rambo & Farhadian, 2014), och subjekten kallas konvertiter. Utredandet och bedömningen av denna förändringsprocess när den åberopas som asylskäl, är huvudfokus för denna uppsats.

Enligt Migrationsverkets hemsida krävs vid alla asylansökningar att den asylsökande gör sin identitet och sina skyddsskäl sannolika och ger tillförlitliga och trovärdiga uppgifter som styrker den sökandes uppgifter (www.migrationsverket.se, 2017). Det som dock skiljer konversionsärenden (samt hbtq-ärenden) från övriga, är att dessa handlar om den sökandes inre känsloliv. Asylskälen grundas inte i något som personen gjort, såsom att bedriva politisk opposition i en sträng diktatur, utan grundas i en identitetsfråga (mejlkonversation med enhetschef på Migrationsverket, 15 februari 2018). Identitet som fenomen kan ses som något högst föränderligt, en pågående process i motsats till ett statiskt ting (Jenkins, 2008). Det är här mitt intresse ligger, i mötet mellan den konkreta juridiken och den mer flytande och föränderliga synen på identitet och religion. Termer som används vid utredandet av konversionsärenden är bland annat genuinitet och trovärdighet. Hur kan vi se på dessa begrepp när de appliceras på en människas identitet och dennes religionstillhörighet? Vilka kunskaper och erfarenheter behöver en människa besitta för att kategoriseras som "genuin konvertit"? Och hur kan vi förstå juridiken som bestämmande över vad som är äkta och inte och utifrån det skapa och upprätthålla ordning? Om det dras till sin spets kan det innebära att en konvertit som inte bedöms som trovärdig eller som innehavare av en genuin övertygelse, riskerar att förföljas av privatpersoner eller myndigheterna i sitt ursprungsland, utsättas för förnedrande behandling eller straffas med döden. Att därmed lyfta denna diskussion och försöka undersöka och förstå dessa begrepp utifrån sociologiska perspektiv, blir ytterst relevant. Religionens betydelse vid migration är ett

negligerat forskningsområde, trots att religionens roll vid migration i vissa avseenden kan ha en avgörande betydelse för personers migrationsprocess (Hagan & Ebaugh, 2003). Att därmed lyfta perspektivet kring bedömning av den inre övertygelsen vid ansökan om asyl är av vikt och ett område som behöver utforskas vidare. Målet med denna uppsats är inte att diskutera och ifrågasätta utredningar av konvertiters asylskäl utifrån ett juridiskt perspektiv, då jag inte besitter någon djupare kunskap på området, utan snarare att undersöka det juridiska utifrån sociologiska begrepp och teorier.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka synen på identitet och religionstillhörighet som genuin och trovärdig i asylutredningar för konvertiter. Från ett sociologiskt perspektiv vill jag undersöka hur dessa termer används i en juridisk kontext för att dra gränser mellan vilka asylsökande som beviljas uppehållstillstånd och vilka som inte gör det.

Följande frågor ska undersökas:

- Hur kan vi förstå begreppen genuinitet och trovärdighet i relation till identitet och religion som asylskäl?
- Hur kan vi förstå användandet av termerna genuinitet och trovärdighet i en juridisk kontext för att kategorisera asylsökande?

2. Bakgrund och tidigare forskning

2.1 Bakgrund

2.1.1 Vägledande rättsfall

Studiens fokus på genuinitet är hämtat från Migrationsöverdomstolens rättsfall MIG 2011:29 där det prövas om en afghansk mans konversion från islam till kristendom är "äkta i den bemärkelsen att den grundar sig på en genuin personlig, religiös övertygelse" (MIG 2011:29, s. 1), huruvida personen på grund av sin övertygelse skulle riskera förföljelse eller bestraffning i Afghanistan och därmed ha skäl för att beviljas uppehållstillstånd. Trovärdighetsaspekten granskas då mannen konverterat efter det att han lämnat Afghanistan, så kallat *sur place*. Tidpunkt för konversionen och när intresset för kristendom började är frågor som undersöks då det finns vissa motstridigheter i mannens berättelse. Migrationsöverdomstolen skriver:

A:s uppgifter om varför han bytt religion samt om kristendomens betydelse för honom personligen är genomgående vaga och allmänt hållna. Att det förhåller sig på det sättet är anmärkningsvärt med tanke på att en genuin konversion måste antas vara ett ytterst viktigt ställningstagande för den enskilde och ha en mycket stor betydelse i den personens liv. (s. 8).

Mannen bedöms inte ha en genuin övertygelse och ansökan avslås. Domslutet verkar som vägledande rättsfall, så kallad praxis, vid bedömning av liknande ärenden och det nämns i denna studie då det är grundläggande för förståelsen av denna typ av fall samt för kommande analys.

2.1.2 Rättsliga ställningstaganden

Som underlag för förståelse för Migrationsverkets process vid bedömning av asylskäl finns rättsliga ställningstaganden. För prövning och utredning av ärenden där religion åberopas som asylskäl är rättsligt ställningstagande kring religion som asylskäl inklusive konvertering (MIG 2012) vägledande för metod och tillvägagångssätt. En tillräcklighetsbedömning ska göras huruvida sökande uppfyller krav för religiös förföljelse och det konstateras att trovärdighetsaspekten är extra viktig vid konversion sur place, alltså när personen har konverterat efter att ha lämnat sitt ursprungsland. Det konstateras att “[r]eligion, som tro, identitet och ett sätt att leva anses vara så fundamentalt för den mänskliga identiteten att ingen ska tvingas dölja, ändra eller avsäga sig denna för att undvika förföljelse” (MIG, 2012, s. 4). Vad gäller utredning av konversion är fokus på trovärdighet och huruvida konversionen uppfattas som genuin eller inte. Utredning av konversionsärenden bör bland annat innehålla frågor kring den nya trosuppfattningen, relation mellan ny och tidigare tro, om det finns en ovilja mot tidigare tro, om personen har några erfarenheter av den nya religionen och liknande.

Vid utredning av en asylsökandes skyddsbehov ska personens uppgifter prövas på tillförlitlighet och trovärdighet (MIG 2013). Det konstateras att felaktiga beslut kan få allvarliga konsekvenser och att det är av största vikt att upprätthålla en hög rättssäkerhet då bevisvärdering ska bygga på rationell, objektiv grund och inte subjektivism, godtycke och intuition. Bedömning av tillförlitlighet ska vara överordnad den av trovärdighet. Då bevisning vid asylärenden huvudsakligen består av den sökandes berättelse, skiljer sig dessa ärenden från många andra förvaltningsrättsliga där det ofta finns tydliga objektiva fakta. Utredningsansvaret är delat mellan myndigheten och den sökande, men det är den sökande själv som har åberopsbördan, vilket innebär att sökande själv ska framföra de bevis hen har för sitt ärende. Då denna studie fokuserar på utredning av trovärdighet och genuinitet i relation till identitet och religiös uppfattning, och de nämnda rättsliga ställningstaganden är vägledande för

tillvägagångssätt vid utredning av asylärenden generellt samt för religiös uppfattning, är de av intresse att nämna då de kommer finnas som grund vid analys.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Migration och flyktingar

Det finns fler migranter i världen idag än någonsin tidigare och en migrant definieras som en person som bor utanför sitt ursprungsland i ett år eller längre (Koser, 2007). Med en ökad globalisering, förbättrade möjligheter att kommunicera med människor i andra länder och förflytta sig, samt en ökad öppenhet vad gäller det politiska och kulturella, så beskrivs vår tid som "migrationens epok" (Thorburn Stern & Wikström, 2016). Distinktioner mellan migranter kan vara mellan "frivilliga" och "tvingade", mellan de som lämnar sitt ursprungsland på grund av politiska eller ekonomiska orsaker, samt mellan legala och "illegala" eller irreguljära migranter - personer som befinner sig i ett land utan godkännande från myndigheter (Koser, 2007). Definitionen "illegal" migration kritiseras av Koser då han menar att det avhumaniserar migranter och att "a human being cannot be illegal" (Koser, 2007, s. 54). Vidare menar han att "illegal" för tankarna till kriminalitet, trots att de flesta irreguljära migranter, förutom att ha brutit mot administrativa regler och lagar, inte per definition är kriminella. Vissa migranter söker internationellt skydd i andra länder, så kallad asyl, och kan få flyktingstatus. Termen "flykting" definieras på internationell nivå i konventionen angående flyktingars rättsliga ställning, även kallad Genèvekonventionen (FN, 1951), på regional nivå i Europakonventionen (1950) och Skyddsgrundsdirektivet (2011), samt i svensk lagstiftning i utlänningslagen (2005:716). Två grundläggande principer i internationell flyktingrätt är rätten att söka asyl (uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov) samt principen om *non-refoulement* vilken innebär att "en stat inte får utvisa eller avvisa en person till ett land eller till gränsen mot ett område där dennes liv eller frihet skulle hotas eller där personen riskerar att utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning" (Thorburn Stern & Wikström, 2016, s. 7–8). Den reglerade invandringen innebär att den som söker skydd får genomgå en bedömning av skyddsbehov där kriterier för detta ska uppfyllas och trovärdigheten granskas.

2.2.2 Religionens betydelse vid migration

Hagan och Ebaugh (2003) skriver om religionens betydelse vid migration och menar att religion ofta blivit negligerat vid studerandet av migrationsprocessen då forskare huvudsakligen fokuserat på ekonomiska och sociala aspekter. De menar att forskare har missat den avgörande

roll som religion kan ha som stöd vid beslut att migrera, under resans gång samt för etableringsfasen i ett nytt land. Hagan och Ebaugh har gjort fältstudier vid ett maya-samhälle i Guatemala och bosättningar i Houston, Texas, dit många migrerade, och de fann att religion utgjorde en viktig roll för migranterna vid samtliga steg av migrationsprocessen: beslut att migrera, förberedelser inför resan, resan, anländandet till nytt land, etablerandet i den etniska kyrkan i USA samt utvecklandet av transnationella band.

Många migranter sökte sig till kyrkan för stöd och vägledning och pastorer fyllde en roll som både andliga vägledare samt bistod vid praktiska ärenden såsom att ha kontakt med migranterna och deras släktingar och/eller kontaktpersoner i USA. Hagan och Ebaugh fann även exempel då pastorer i vissa fall, genom sina kontakter, hjälpt migranter ut från fängelse och på så sätt haft en avgörande roll för migranternas fortsatta resa. Den etniska kyrkan i USA fyllde en viktig funktion för migranterna i form av sociala nätverk mellan nya och mer etablerade migranter som kunde bistå nykomlingarna vid sökande efter arbete, bostad och liknande. Hagan och Ebaugh skriver: "The churches are so important in the initial settlement process that many Mayan Catholic newcomers convert to Pentecostal Protestantism soon after their arrival." (2003, s. 1156). Kyrkan verkar här ha en avgörande roll vid migranternas bosättningsfas att många till och med väljer att konvertera från katolicism till protestantiska pingströrelsen. Hagan och Ebaugh avslutar med hypotesen att migranter förlitar sig på och använder sig mer av religion ju högre riskerna är och ju mindre kontroll de känner över sin situation. De föreslår att religion därmed skulle kunna tänkas ha en avgörande roll för papperslösa migranter då dessa tar extrema risker och har mindre kontroll över migrationsprocessen.

2.2.3 Bedömning av skyddsbehov, trovärdighet och genuinitet vid asylprövning

Vid bedömning av skyddsbehov är trovärdighet ett centralt begrepp, något Thorburn Stern och Wikström (2016) diskuterar. Trovärdighet som bedömningsmall är central vid asylprövning då dokumentation och fysiska bevis ofta är icke-existerande och den sökandes berättelse är enda underlaget för prövning. Trots detta finns det lite forskning kring ämnet och hur det ska tolkas och användas. Författarna finner i både internationell samt svensk forskning kring trovärdighetsbedömning i asylärenden att trovärdighet som tillvägagångssätt kritiserar i samtliga arbeten då riktlinjer saknas, det förekommer förutfattade meningar och fördomar vilka får utrymme, samt att bedömning kan ske utan saklig grund. Det finns även felkällor, utmaningar och osäkerhet i processen som kan få stor inverkan när dessa inte beaktas.

Vid bedömning av en persons trovärdighet sker det utifrån tre kriterier: inre, yttre och holistiska kriterier. Om dessa kriterier uppnås betraktas trovärdigheten i berättelsen som högre. Inre trovärdighetskriterier fokuserar på detaljnivå och tydlighet i berättelsen samt om den är sammanhängande. Thorburn Stern och Wikström (2016) skriver:

Brist på detaljer (innehållsmässigt eller genom exakta datum, tidpunkter, längd på olika skeenden) betraktas regelmässigt som grund för trovärdighetsbrister. Detta trots att minne, trauma, ålder, utbildning, brist på information, skam, förmåga/oförmåga att förstå vikten av att återge detaljer, berättarstil, det sätt varpå frågor ställs samt intervjusituationen påverkar graden av detaljnivå i asylberättelsen. (s. 180).

Krav på en sammanhängande berättelse existerar då tanken på att återge en påhittad historia på ett sammanhängande sätt skulle vara svårare än om den byggde på verkliga förhållanden. Detta ifrågasätts dock då en osammanhängande berättelse lika väl kunde visa på att den inte är tillrättalagd då livet generellt kan vara osammanhängande och kaotiskt, speciellt med beaktande av vad en asylsökande kan ha upplevt (Thorburn Stern & Wikström, 2016). Yttre trovärdighetskriterier ser till om berättelsen är koherent med tillgänglig information, något som ses som externt och med högt bevisvärde. Denna "bevishierarki" ifrågasätts av författarna, liksom användandet av landinformation och annan information då det "saknas systematiserade tillvägagångssätt för bedömning av kvalitet... specifika riktlinjer för vilka källor som används... riktlinjer för hur dessa källor ska användas." (Thorburn Stern & Wikström, 2016, s. 185). Det tredje kriteriet vid trovärdighetsbedömning sker utifrån holistiska indikatorer och handlar om sökandes agerande, beteende samt sannolikhet för berättelsen. Bedömning av sannolikhet riskerar att bli en "sunt-förnuft-aspekt" där beslutsfattare blir allvetande experter trots brist i korrekt underlag. Sociala kategorier likt kön, klass och kultur kan också utgöra barriärer för beslutsfattare att förstå den sökande, något som kan påverka bedömning av sannolikheten i en berättelse. Wikström och Johansson (2013) benämner detta som normativt läckage då social trovärdighet formas av hur beslutsfattaren avläser och tolkar sociala kategorier hos den sökande. Bedömning kan då ske utifrån antaganden istället för fakta. Kagan (2010) menar att en medvetenhet om subjektiva felkällor och utförlig motivering av beslut kan förebygga att beslut baseras på en beslutsfattares magkänsla. Slutligen ska nämnas att Thorburn Stern och Wikström (2016) diskuterar begreppet genuinitet utifrån rättsfallet MIG 2011:29 och skriver:

Sammanfattningsvis tycks, utifrån domskälen i MIG 2011:29, genuinitet behöva uttryckas på ett visst bestämt sätt för att godtas. Det framstår vidare som mycket svårt att bevisa det genuina i en övertygelse utan att ha varit tydlig med densamma redan från början av asylprocessen. (s. 152).

Konversion sur place verkar därmed svårt att bevisa som en "genuin övertygelse" då konversionen kan ha skett när sökande inväntar besked i sitt asylärende och därmed inte nämnt sitt intresse för en ny religion redan från början. Detta kommer diskuteras vidare i analysen i relation till Migrationsverkets för närvarande långa handläggningstider vilket innebär en period av väntan då asylsökande har möjlighet att etablera sig i Sverige.

3. Teori

Då syftet med studien är att undersöka hur begreppen genuinitet och trovärdighet kan förstås i relation till identitet och religion som asylskäl, samt hur termerna används för kategorisering av asylsökande, följer här sociologiska teorier kring identitet, social ordning och gränsdragning samt syn kring brott kopplat till migration. Dessa utgör teoretiska pelare för analys samt för att kunna förstå migrationsprocessen ur ett sociologiskt perspektiv.

3.1 Identitet

Richard Jenkins (2008) skriver om hur förståelse av en själv och andra alltid varit en central del av den mänskliga naturen. Tanken kring identitet som begrepp används inte enbart inom sociologi, utan även som ett medel inom politik, marknadsföring, självhjälp, m.m. Jenkins kritiserar tanken på identitet som något statiskt, ett ting, något vi *har*, utan menar att identitet är en process, något vi *gör*, något som utvecklas och förändras. Han förespråkar därmed termen "identifikation" då det är något som pågår. Att identifiera sig och andra är något högst socialt då det sker i interaktion med andra, simultant på individuell och kollektiv nivå. Jenkins menar att identifikation är fundamental för den mänskliga organiseringen av världen: "it is how we know who's who and what's what" (Jenkins, 2008, s.13).

Jenkins skiljer även mellan *nominal* och *virtuell* identitet, där det förstnämnda representerar ett namn och den senare en erfarenhet. Personer kan exempelvis tillhöra samma grupp och dela ett "namn", men ha olika erfarenheter. Att identifiera handlar om att klassificera saker och personer och det bygger på likhet och skillnad, egenskaper vi ofta konstruerar och tillskriver andra och behandlar som objektiv sanning. Termer som "vi" och "dem" gör en gränsdragning mellan hur "vi" som grupp skiljer oss mot "dem" och används exempelvis inom politik. Gränsdragning mellan "vi" och "dem" diskuteras även längre fram av Douglas (1997)

och Franko Aas (2013) i relation till syn på renhet och smuts, samt brott. Att identifiera och kategorisera andra kan få konsekvenser och påverka beteende och identitet. Om elever till exempel bemöts som smarta och motiverade eller det motsatta kan det påverka självbild och prestation. I denna studie kan det urskiljas vilken roll Migrationsverket spelar i kategoriserande av asylsökande som genuina och trovärdiga eller det motsatta. Fokus här ligger dock inte vid hur det påverkar den asylsökande, utan det är snarare ett konstaterande av Migrationsverkets roll vid asylprövning.

Jenkins (2008) skriver bland annat om institutioner som viktiga sammanhang där identifikation sker och får konsekvenser. Institutioner definieras som beteendemönster som blivit etablerade över tid, i en viss kontext, som visar "hur saker görs" och verkar normativt. Tidigare nämnd nominal identitet som verkar som en etikett på en människa, blir mer verksam om det sker som en kumulativ process över tid. Om det sker ett avvikande från den institutionella normen följs det av sanktioner gentemot individen då institutioner involverar former av kontroll.

Att klassificera andra handlar även om en önskan om förutsägbarhet, att kunna analysera beteende innan det sker, att tillskriva en människa en kollektiv identitet och egenskaper som gör att vi "vet" hur hon ska agera. Vid klassificering och identifikation är stereotyper och attribution viktiga aspekter. Stereotyper definieras som extremt komprimerade symboler av kollektiv identifikation medan attribution handlar om att försöka förstå andra och vad som motiverar dem. För att göra detta går vi ofta utanför den tillgängliga informationen som finns om en person, allt för att kunna klassificera och dra gränser mellan "vi" och "dem". Jenkins teori om identitet som en social process och något högst föränderligt, är relevant vid studerandet av Migrationsverkets tillvägagångssätt vid bedömning av en identitetsfråga likt religiös uppfattning. Hur kan en bedömning ske av en process som förändras och utvecklas? Vidare kan begreppet genuin som beskrivande av en persons trosuppfattning, tolkas som att det finns en stereotyp bild av hur en religiös övertygelse bör vara, uttryckas och komma till stånd för att uppfattas som äkta. Detta kommer diskuteras vidare i relation till Migrationsverkets officiella dokument samt informanternas uttalanden.

3.2 Smuts, avvikande och social ordning

Hur ett samhälle skapar och upprätthåller social ordning kan enligt Mary Douglas (1997) analyseras genom hur olika kulturer ser på renhet och smuts. Då Migrationsverket är den myndighet som bedömer och utreder vilka som tillåts vistas i Sverige, kan den tolkas som upprätthållare av social ordning. Douglas teori blir här användbar i hur denna ordning kan

skapas och upprätthållas. Författaren menar att synen på triviala ting som renhet och smuts kan ge uttryck för en djupare syn på allmän samhällsordning. Smuts har ingen entydig definition utan ligger i betraktarens ögon och det som anses smutsigt idag gjorde inte nödvändigtvis det för 100 år sedan. Synen på smuts förändras och varierar mellan olika tider och kulturer. Oavsett när eller var något anses smutsigt, menar Douglas att smuts handlar om en kränkning av ordning och att alla samhällen har behov av att skapa ordning. Det orena är oordning, något som exempelvis hår på huvudet jämfört med hår i maten visar - det är på fel ställe, går från naturligt till äckligt. Hon menar att regler och föreställningar om tabu skapas som en gränsdragning mellan renhet och fara och att ett klassificerande av materia sker för att skydda från det som kan smutsa ner och förstöra. "Där smuts finns, där finns också en ordning" (Douglas, 1997, s. 55) och författaren använder termen anomali för att beskriva smuts, något som är avvikande och inte passar in.

Douglas visar hur olika religioner och kulturer använder sig av detta förhållningssätt för att skilja heligt från profant, liv från död. Tredje Mosebok och regler kring diet nämns för att visa på ett systematiskt ordnande av djur i rena och orena och hur människorna då de äter eller rör vid dessa djur således "färgas" av djurets orenhet respektive renhet. En människa som är oren har brutit mot restriktionerna och mönstret för ordning, något som är både en fara men även en kraft då den innebär möjligheter för utveckling av samhällsordningen. Brott mot ordningen leder till fysiska, sociala eller andliga sanktioner beroende på kultur och religion och Douglas lyfter fram hur ritualer används för att rena det orena och återställa ordning. För att sträva efter renhet krävs förkastande av det som anses som motsatsen och det "utgör en del av våra mänskliga villkor att längta efter klara gränser och tydliga begrepp" (Douglas, 1997, s. 227). En sådan tydlig gräns kan urskiljas i asylprocessen som diskuteras i denna studie där sökande betraktas som trovärdig och genuin eller det motsatta. Det kan tolkas som att det inte finns någon gråzon då ett beslut kring en ansökan innebär ett bifall eller avslag. Vad Douglas beskriver som klassificering av materia kan tolkas in i asylprocessen där material består av människor som söker asyl. Teorin blir därmed intressant för att tolka synen på människor som rena eller smutsiga, genuina och trovärdiga eller inte. Det finns dock enligt Douglas paradoxer i sättet att se på renhet och den fara som smuts kan innebära och Douglas problematiserar detta dikotoma tankesätt då hon menar att det är något som skapas och används som medel för att upprätthålla social ordning.

3.3 Migration och brott

Katja Franko Aas (2013) berör migration i sin undersökning kring globalisering och brott, och menar att migration alltmer blivit sammanlänkat med frågor kring kontroll och nationell säkerhet. Hon visar hur utvecklingen kring migration sett ut efter 11 september 2001, och att skydd av nationsgränser och samhällen har inneburit allt mer distinkta sociala gränser med markeringar mellan “vi” och “dem”, nationella och migranter. Detta kan kopplas till Douglas (1997) syn på klassificering för upprätthållande av social ordning. Franko Aas (2013) menar att vissa samtida politiker i Europa använder tanken på en mytisk “gyllene ålder” innan alla migranter kom och sammanlänkar diskursen om immigration och ökad brottstrend. Synen på “den andre” som annorlunda och farlig enbart i sitt varande är en rasistisk diskurs som Franko Aas menar har funnits under en lång tid men som växte fram ännu mer efter 11 september 2001. Den avvikande migranten ses som ett föroreningsmoment i samhället, något som behöver skyddas ifrån, vad Douglas (1997) skulle beskriva som “smuts” och något att hålla avstånd från. “Reductions in asylum applications are seen as signs of governments’ success, asylum seekers thus becoming populations one needs to be protected *from*, rather than people who need our protection” (Franko Aas, 2013, s. 80). Asylsökande blir här människor som orsakar skyddsbehov istället för människor som är i behov av skydd. Franko Aas menar också att brott av asylsökande eller immigranter kan i den rasistiska diskursen ses som ett resultat av deras “utländskhet” och skillnad i kultur, något som behöver kontrolleras och hållas på avstånd för att inte förorena den essentiella bilden av kultur och värderingar i det aktuella landet. Detta perspektiv på asylsökande är av intresse för denna studie då asylsökande är den grupp som av Migrationsverket ska utredas och bedömas och hur de i vissa kretsar idag klassas som farliga och annorlunda i egenskap av att vara “den andre”. Att asylsökande skulle innebära ett föroreningsmoment enligt Franko Aas och betraktas som smuts enligt Douglas (1997), är intressant att beakta vid analys av synen på identitet och religionstillhörighet.

4. Metod och material

4.1 Metod

Då syftet med denna studie är att undersöka begreppen genuinitet och trovärdighet i relation till identitet och religionstillhörighet samt hur dessa används i asylutredning, ligger fokus vid ord, kontextuell förståelse och mening. Dessa är kännetecknen för kvalitativ metod (Bryman, 2008), vilken har präglat studien där användning och tolkning av ord och begrepp har varit av intresse. Strävan efter förståelse i en viss kontext har också varit vägledande samt vilken mer övergripande mening som kan finnas bortom begrepp och beteende (Bryman, 2008).

Datamaterialet som använts har bestått av kvalitativa intervjuer samt officiella dokument inom ämnet. Då jag personligen är intresserad av religion, mänskligt beteende och identitetsskapande, samt den juridiska processen vid asyl, växte forskningsfrågorna fram relativt snabbt. Dessa var sedan vägledande för tillvägagångssätt och metod vilken innebar ett induktivt förhållningssätt där insamling av teorier skedde utifrån det insamlade materialet (Bryman, 2008). I detta kapitel kommer det att redogöras för vad som har gjorts, hur det har gjorts och varför det har skett på följande vis.

4.2 Material

4.2.1 Dokument

Då jag ville undersöka begrepp och riktlinjer för asylprocessen var Migrationsverket den givna myndigheten att vända mig till. Önskan var att få mer kunskap kring hur Migrationsverket använder begrepp och riktlinjer för styrning av asylutredning för konvertiter och jag fann genom sökning på deras hemsida dokument som fyllde detta syfte. Sökord var bland annat "konvertit", "genuinitet" och "trovärdighet" och resultat blev då rättsliga ställningstaganden från Migrationsverket och Lifos, Migrationsverkets rätts- och landinformationssystem, som behandlar asylprövning för konvertiter och är vägledande vid bedömning i dessa ärenden. De aktuella dokumenten var "Rättsligt ställningstagande kring religion som asylskäl inklusive konvertering" (MIG 2012), samt "Rättsligt ställningstagande angående metod för prövning av tillförlitlighet och trovärdighet" (MIG 2013). Dessa har beskrivits i bakgrundskapitlet och refereras till i denna studie då de utgör vägledning för tillvägagångssätt och metod för asylprövning. Migrationsöverdomstolens rättsfall MIG 2011:29 har också använts som bakgrund i analys och förståelse av asylprocessen för och bedömningen av konvertiter. Rättsfallet nämns i denna studie då de verkar som vägledande för liknande rättsfall samt då det refereras till av båda informanterna och i rättsliga ställningstaganden. Dokumenten analyserades utifrån teman och begrepp (se 4.4 för analysmetod).

4.2.2 Intervjuer

Då önskan var att få en djupare förståelse kring utredning av konvertiter i asylprocessen, vände jag mig till Migrationsverket för att undersöka möjlighet till intervjuer med insatta personer. Genom deras hemsida skickades ett mejl där ärendet beskrevs samt en förfrågan om möjlighet till intervju. Mejlkontakt fortskred med myndighetspersoner som samtliga skickade mig vidare till mer insatta personer och efter en tid återkopplade två personer som båda, utifrån sina

befattningar på Migrationsverket, var insatta i utredning kring konvertiter. Båda två erbjöd sig att ställa upp på intervju. Tider bokades in för utförande av intervjuer och dessförinnan blev informanterna informerade om arbetets tillvägagångssätt, att de skulle vara anonyma i uppsatsen och att endast jag skulle ha tillgång till intervjuerna, så kallade krav på information, konfidentialitet och nyttjande (Bryman, 2008). Informanterna tillfrågades även om tillstånd att spela in samtalen, vilket båda godkände, och under intervjuerna användes en intervjuguide som en hjälp att ta upp de teman som önskades beröras. Intervjuerna var semistrukturerade vilket innebär en frihet att ställa följdfrågor, be om förtydligande och liknande (Bryman, 2008). De utfördes i lugna miljöer där vi möttes ansikte mot ansikte vilket innebar en möjlighet att se intervjupersonernas kroppsspråk samt utföra längre intervjuer än vad som skulle vara bekvämt på telefon (Bryman, 2008). Intervjuerna transkriberades sedan och analyserades utifrån återkommande teman (se 4.4 för analysmetod).

4.3 Urval och avgränsning

Studiens avgränsning har inneburit ett fokus vid myndighetspersoners perspektiv (informanterna) samt Migrationsverkets officiella dokument. Önskan har varit att försöka förstå deras ingång och inställning och har därmed präglats av en kunskapsteoretisk ståndpunkt (Bryman, 2008). Det finns rikligt med dokument, domar, riktlinjer och liknande som hade kunnat användas i denna studie då migrationsrätt regleras på såväl internationell, regional som nationell nivå. En bred samling av dokument hade dock gjort arbetet alltför omfattande både vad gäller tidsaspekt och utrymme i text och de nämnda dokumenten har därmed fått utgöra urvalet för analys. De nämnda dokumenten valdes då de har bidragit till en grundläggande kunskap och fördjupad förståelse av asylprocessen och gällande lagstiftning och regler.

Vad gäller informanter bestod mitt urval av vilka myndighetspersoner jag fick tillfälle att intervjua, ett så kallat tillfällighetsurval (Bryman, 2008). Då det endast var två personer som återkom till mig efter min förfrågan, samt att båda intervjuerna, tillsammans med dokumenten, gav mig fylligt och rikligt med material att analysera, ansågs dessa vara tillräckliga och fylla en så kallad teoretisk mättnad (Bryman, 2008). Intervjuerna gav inte en generaliserbar bild över hur myndighetspersoner på Migrationsverket ser på asylutredning av konvertiter, utan ger förståelse för just de två informanternas perspektiv. Trots att de inte är representativa för en större population kan de ge uttryck för vad informanterna anser är viktigt, hur de ser på sig själva och systemet och därigenom generaliseras till teori (Bryman, 2008). Intressant är också att notera vad informanterna inte nämner, även om detta är svårare att analysera då vi inte får någon förklaring på varför det sker.

4.4 Analysmetod

Det insamlade materialet i form av intervjuer samt dokument har analyserats genom tematisk analys (Bryman, 2008). Intervjuerna transkriberades, lästes och kodades utifrån nyckelord och antydna teman, likaså med dokumenten där dessa lästes, nyckelord markerades samt jämfördes med vad som framkommit från intervjuerna. Begrepp som noterades var bland andra genuinitet och trovärdighet och genom vad som framkom i intervjuerna kunde det även utläsas en betoning på legitimitet, något som analyserats i ljuset av teori. Kvalitativ metod kan brista i transparens liksom innebära utmaningar med överförbarhet vid liknande studie (Byrman, 2008). I ett försök att minska detta har jag i så stor utsträckning som möjligt försökt redogöra för materialet, vad som varit informanternas utsagor och vilka som varit tolkningar. Förförståelse för ämnet riskerar också att färga materialet och tolkningen av det, något som försökt förebyggas genom en medvetenhet, möjlighet att bolla tankar med min handledare samt att jag läst och "lärt känna" mitt material noggrant och på så sätt försäkrat mig om att informanternas synpunkter kommer fram. Det finns säkerligen många olika sätt att tolka ämnet och materialet på och denna studie är långt ifrån uttömmande och heltäckande. Tidigare forskning och teorier har fått sätta studien i en större kontext och på så sätt bidragit till en viss förståelse för ämnet. Val av annan forskning och andra teorier hade därmed kunnat innebära ytterligare vinklar för förståelse.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer tidigare forskning kring asylutredning och migration samt teorier kring identitet och social ordning vävas ihop med insamlat material i form av intervjuer och dokument.

5.1 Trovärdighet och genuinitet

I MIG 2011:29 beror den sökandes rätt till uppehållstillstånd på om han gjort sannolikt att hans asylskäl är tillräckliga för rätten till skydd, asyl. Vad som åberopas är konversion till kristendom och huvudfrågan är om denna är äkta i bemärkelsen grundad i en genuin övertygelse. Genuinitet som begrepp förklaras inte vidare, trots att det verkar vara ett nyckelord och benämns 18 gånger i domslutet. Genuin som begrepp nämns även i intervjuerna och informant 1 associerar begreppet till något som är "ärligt och uppriktigt", något som ska visa hur sökande tänker om sin övergång från en religion till en annan och känslorna kring detta. Vid frågan kring definition av religiös uppfattning säger hon:

Det kan egentligen vara vilken religiös uppfattning som helst så måste vi utreda om den här religiösa uppfattningen är genuin eller inte. Eh, och det beror ju på, alltså det går nästan inte att säga, alltså typ A, B, C ska vara uppfyllt så, utan det blir väldigt, väldigt individuellt utifrån vad sökande berättar, och hur de berättar och hur de berättar att de kanske har en viss uppfattning. Och så måste de ju berätta vad de själva tycker.

Fokus verkar därmed inte ligga på vilken religiös uppfattning sökande har, utan karaktären hos uppfattningen som genuin eller inte utifrån vad sökande berättar om sin religiösa uppfattning, hur de berättar om den och vad de har för känslor kring detta. Detta kan kopplas till Jenkins (2008) tankar kring stereotyper och hur dessa kan användas för att forma en bild över hur en religiös övertygelse bör uttryckas, något som diskuteras vidare i avsnitt 5.3. Thorburn Stern och Wikström (2016) finner också att genuinitet tycks behöva uttryckas på ett visst sätt, vid en viss tidpunkt och liknande, för att godtas. På Migrationsverkets hemsida med frågor och svar om konvertering som asylskäl, besvaras en fråga om "genuin övertygelse" med att det inte ska föreligga några tillförlitlighets- eller trovärdighetsbrister efter utredning kring hur konversionen skett och huruvida personen kommer leva som konvertit vid ett eventuellt återvändande (www.migrationsverket.se, 2017). Genuinitet verkar därmed sammanlänkas med tillförlitlighet och trovärdighet, två begrepp som båda regleras i rättsliga ställningstaganden. Vikten av tillförlitlighets- och trovärdighetsbedömning vid asylärenden betonas då bevisningen till huvudsak består av sökandes berättelse, men även landinformation, vittnesmål och liknande. Thorburn Stern och Wikström (2016) kritiserar dock trovärdighetsbedömning då det saknas riktlinjer samt ger utrymme för fördomar och förutfattade meningar. Risken finns också för ett normativt läckage där den som utreder har förväntningar på hur den sökande ska bete sig (Wikström & Johansson, 2013). Informant 1:s påstående att det är "väldigt, väldigt individuellt" vid en utredning, belyser denna risk för ett normativt läckage.

Vad gäller tillförlitlighetsutredning verkar denna vara överordnad den av trovärdighet då tillförlitlighet fokuserar på de uppgifter som sökande lämnar och om dessa är tillförlitliga (MIG 2013). Informant 2 nämner också dessa termer då hon menar att de är mer rättvisande för bedömningsprocessen:

...[O]avsett om vi prövar om en person är marxist eller religiös eller homosexuell, så är det tillförlitligheten i det återopade skyddsbehovet som vi prövar. Så att, jag tycker det hade varit bättre om man hade hållit sig till de begreppen: tillförlitlighet till uppgifterna, trovärdighet hos personen... Jag tycker det [begreppet "genuin?"] är ett ord som leder till lite fel uppfattning. För

det är många som tror att vi avgöra om en person är kristen eller inte, och det är inte vår arbetsuppgift.

Vilken typ av asylärende som är aktuellt verkar inte spela någon roll då asylärenden gällande konversion ska utredas på samma sätt som andra skyddsbehov. Informanten ger uttryck för att politisk åsikt, religion eller sexualitet inte tillhör olika utredningskategorier, utan intresset ligger vid att utreda tillförlitligheten i skyddsbehovet, oavsett vad som åberopas. Tillförlitlighet som begrepp nämns dock aldrig av informant 1, det finns inte med i rättsfallet MIG 2011:29 eller i MIG 2012. Samtliga tre nämnda betonar istället genuinitet och trovärdighet, samt "tillräcklighet". På Migrationsverkets hemsida med frågor och svar om konvertering som asylskäl bedöms trovärdighet utifrån om sökandes berättelse är sammanhängande, oförändrad och står i överensstämmelse med kända fakta (www.migrationsverket.se, 2017). Detta kritiserar av Thorburn Stern och Wikström (2016) som menar att en sammanhängande och oförändrad berättelse inte bekräftar dess äkthet, utan att en berättelse som inte hänger ihop samt förändras vore normalt under omständigheter av trauma och livet som ibland kan upplevas som rörigt.

Vad gäller konversion sur place är det enligt MIG 2012 något som särskilt påkallar trovärdighetsaspekten. I sin undersökning kring migration och religion fann Hagan och Ebaugh (2003) att flertalet migranter valde att konvertera från katolicism till den protestantiska pingströrelsen, då kyrkan kom att betyda avsevärt vid etableringen i det nya landet. De diskuterar inte detta vidare, hur den nya trosinriktningen påverkar migranterna eller vilket förhållande de har mellan tidigare och nyare övertygelse, och genom det korta konstaterande som görs framstår konvertering som ett medel i bosättningsfasen. Vid intervjuerna ställs frågan kring om informanterna tror att personer använder konvertering som asylskäl enbart för att få uppehållstillstånd och informant 1 uttrycker:

[J]ag skulle bli förvånad om man inte gjorde det... Det finns ju säkert x antal som gör det varje år. Helt enkelt för att de har investerat rätt mycket på att komma hit. Och kanske trodde att det i mina problem är tillräckligt, och så märker man att det inte är det... så vet man att, 'ja, men min kompis... fick uppehållstillstånd för att säga det här och då gör jag också det liksom'. Men jag tror inte att det är jättevanligt, det tror jag inte.

Att använda konversion som medel för att få asyl verkar enligt informanten förekomma, men är dock en hypotetisk uppskattning då det är omöjligt att veta exakt. Hon betonar dock att hon inte tror att det är vanligt förekommande. Fokus vid utredningen ligger som nämnt vid sökandes berättelse och huruvida denna är tillförlitlig och trovärdig. Brister i trovärdighet kan enligt

informant 2 utgörs av att sökande ändrar sin berättelse och under processens gång ständigt tillför nya uppgifter. Hon betonar dock det naturliga i detta då personer på grund av långa handläggningstider får vänta under en längre tid på besked och att nya omständigheter då kan uppstå. Thorburn Stern och Wikström (2016) beskriver också hur en sökande har större möjlighet att uppfattas som genuin och trovärdig om intresset för religion uttalas vid ett tidigt skede i asylprocessen. Informant 1 beskriver också hur asylsökandes möte med kyrkan och hjälpsamma personer kan leda till ett intresse för kristendom och hur den berättelsen kan te sig:

[informanten citerar en asylsökande]”... jag [träffade] en man som var jättesnäll. Han hjälpte mig jättemycket och så var han kristen. Så då tänkte jag såhär: men kristna är ju sådana.” [slutciterat]. Och det kan väl inte jag känna... att det är någon jättegenuin övertygelse om att nu är jag kristen för jag vill vara god som den här mannen jag har träffat.

Att se personlighetsdrag hos andra, härleda det till religiös övertygelse och därigenom vilja utvecklas åt liknande håll, är enligt informanten inte grund för genuin övertygelse. Informanten antyder även att det enligt henne inte anses som en tillräcklig anledning för att vara kristen, något som återigen visar en risk för att handläggarens egen uppfattning kring religiös övertygelse styr snarare än riktlinjer (Thorburn Stern & Wikström, 2016). Informanten betonar dock vidare att mötet med en kristen kan vara ett första steg för sökanden, något som antyds kunna utgöra en grund för en eventuell framtida genuin övertygelse. Informant 2 framhåller också hur en sökande ska visa på den inre förändringsprocess som genomgått och att personen gjort avväganden för vilka konsekvenser det innebär att bli avvikande från normen i hemlandet. En tillförlitlig bild av processen är nödvändig för att framstå som trovärdig. Tillförlitlig verkar här innebära att sökanden behöver uppfylla vissa kriterier för sin konversion, något som riskerar utgöra grund för förutfattade meningar om hur en konvertit bör bete sig (Jenkins, 2008). Att enbart skicka in ett dopbevis skulle enligt informanterna inte vara tillräckligt för att uppfattas som en genuin konvertit.

5.2 Legitimitet

Enligt Migrationsverkets rättsliga ställningstagande angående metod för prövning av tillförlitlighet och trovärdighet (2013) har den sökande åberopsbördan vid en asylprövning samtidigt som myndigheten har en utredningsskyldighet. Detta innebär att sökande ska framföra bevis och göra sannolikt att hen har ett behov av skydd och myndigheten ska utreda detta genom att ställa frågor, ifrågasätta och liknande. Myndigheten har även ett ansvar att vara objektiva, något som förtydligas i tidigare nämnda rättsliga ställningstagande där

bevisvärdering inte ska bygga på subjektivism, godtycke eller intuition. Landinformation som objektiv grund för bevisning betonas, både i det rättsliga ställningstagandet samt av informanterna. Objektiviteten är grundläggande vid prövning och skiljer, enligt informant 2, myndigheten från exempelvis kyrkliga företrädare som är subjektiva för sin religion och som inte behöver bedöma utifrån landinformation och liknande. Hon menar:

Om man hade fattat alla sina beslut med sitt hjärta och sina känslor så hade det inte blivit några objektiva beslut. Även om man har, naturligtvis påverkas av personer, framförallt som har råkat väldigt illa ut, så måste man hålla sin statstjänstemannaroll. Man måste vara objektiv. Man får liksom ta ett steg bakåt. Om man känner att det blir för mycket känslor när jag läser det här beslutet, så kanske jag ska ta beslutet nästa dag. Så att man hinner fatta beslutet på objektiva grunder.

Att inte bedöma efter känslor utan upprätthålla en objektivitet, underbygger en legitimitet att kunna göra en korrekt bedömning. Informanten uttrycker nödvändigheten att distansera sig från egna och sökandes känslor, att det är i det skapade avståndet som möjligheten för en korrekt bedömning kan ske. Avstånd ger möjlighet för upprätthållande av ordning (Douglas, 1997), något som kommer diskuteras längre fram i texten. Wikström och Johansson (2013) är dock kritiska mot det normativa läckage de menar kan spela in i en bedömning av en sökande, där sociala kategorier likt kön och klass kan påverka beslutsfattarens förståelse av den sökande, något vi också kan koppla till Jenkins (2008) och som kommer diskuteras i nästkommande avsnitt. Här kan det tolkas som att beslutsfattares tankar och känslor, medvetet eller omedvetet, ändå kan ha en inverkan på beslutsprocessen.

Legitimiteten ska säkerställas genom upprätthållandet av en rättssäker asylprocess. Båda informanterna förklarar ledet av myndighetspersoner som finns tillgängliga för handläggare och beslutsfattare för stöttning, vägledning och rättning ifall något blir felaktigt utrett. Enligt informant 1 är konversionsärenden (likvärdigt med htbq-ärenden) bland de svåraste ärendena att utreda då fokus är på en persons inre känsloliv. Utredning av känslor ska alltså ske utan känslor, genom upprätthållande av avstånd. Trots detta verkar det enligt informanterna inte finns särskild utbildning för handläggare vad gäller dessa områden då formen för utredning är samma vid alla utredningar, bara det att "kärnan" är olika. Informant 1 uttrycker även att kunskap för utredning av konversionsärenden är mycket "learning by doing", att handläggare över tid lär sig hur de ska agera, vilka frågor som ska ställas, och liknande. Riktlinjer för tillvägagångssätt lyser återigen med sin frånvaro (Thorburn Stern & Wikström, 2016). Informant 2 menar dock att många handläggare vid första instans inte kommer i kontakt med

konversionsärenden då sökande ofta återoppar det vid ansökan om verkställighetshinder, något som då utreds av handläggare och processförare vid förvaltningsprocessenheten. Enligt henne har utbildningsinsatserna kring ämnet fokuserats till dessa enheter, då det inte finns möjlighet att utbilda alla handläggare vid alla enheter inom ett så pass nischat område. Intressant att notera är att många sökande, enligt informanten, inte verkar berätta om sitt intresse för en ny religion vid ett tidigt skede, även om det verkar vara något som skulle krävas för att uppfattas som genuin och trovärdig (Thorburn Stern & Wikström, 2016).

Informanterna underbygger genom fokus på objektivitet en legitimitet till att fatta beslut, göra bedömningar och utredningar där asylsökande värderas som trovärdiga, genuina och med tillräckliga skyddsskäl. Objektiviteten kan tolkas som grundad i det avstånd som ska finnas mellan asylsökande och handläggare, känslor och rationalitet, subjektiv berättelse och objektiva fakta. Det hör till att vara en "myndighetsperson" att skapa och vara en del av det avståndet. Gränsdragning för upprätthållande av ordning diskuteras av Douglas (1997) som använder termen anomali för det som klassificeras som avvikande och hotande mot den sociala ordningen. Hon visar hur olika kulturer hanterar detta avvikande, det smutsiga, skapar avstånd och agerar sanktionerande gentemot det smutsiga för att upprätthålla ordning. Migrationsverket fyller här en roll i att upprätthålla en ordning över vilka som tillåts vistas i Sverige, vilka som anses genuina och trovärdiga och vilka som inte gör det och därmed behövs sanktioneras gentemot.

Rätten att söka asyl är grundläggande inom internationell flyktingrätt, samtidigt som migration alltmer sammankopplats med frågor kring nationell säkerhet och kontroll (Franko Aas, 2013). Att göra tydliga gränsdragningar för vilka som har rätt att komma till och vistas i ett land har, enligt Franko Aas, blivit allt viktigare frågor efter 11 september 2001 och det har inom politiken använts för att göra distinktionen mellan "vi" och "dem". "Dem" utmålas som avvikande och annorlunda, i vissa sammanhang även farliga (Franko Aas). Jenkins (2008) diskuterar, likt Douglas (1997), hur avvikelser kan leda till sanktioner om avvikelsen sker mot den institutionella normen som innefattar beteendemönster och bestämmelser för hur saker ska göras. Om en person avviker mot en nominal identitet, alltså avviker mot egenskaper som tillskrivits henne på grund av hennes namn, grupptillhörighet och liknande, kan det få konsekvenser för hennes fortsatta liv, beteende och identitet. Detta kan appliceras på bilden av en asylsökande som en person med rätt att söka internationellt skydd på grund av hot, våld och liknande i sitt ursprungsland. För rätt till asyl krävs att personen gjort sannolikt att dessa omständigheter råder och att personen är i behov av skydd. En person som däremot inte har gjort detta sannolikt har inte heller rätt till skydd utan möts av sanktioner i form av utvisning

från ett land. Informant 2 beskriver den gränsdragning de som myndighetspersoner behöver göra vid bedömning av skyddsbehov:

[D]et finns ju folk som har väldigt, väldigt grund kunskap som åberopar att de konverterat men sen inte kan förklara något mer om hur detta gick till... de har ju inte nått upp till sin bevisbörda, det kan man ju säga. För det är ju faktiskt det enda jag kan pröva – när du upp till bevisbördan eller inte? Om du har en uppfattning själv, det är ju din uppfattning. Den kan jag inte ta med, jag kan inte ta mig in i din kropp och se var den ligger. Men jag kan avgöra om du har nått upp till beviskravet, uppfyllt din bevisbörda. Och där är ju en hel del som inte når upp dit.

Den sökande behöver framföra en viss nivå av bevis för att göra sannolikt att hen är konvertit och har den religiösa uppfattning som hen antyder. Informanten förklarar det omöjliga i att ta sig in i någons kropp, läsa någons tankar och därmed kunna avgöra om personen i fråga är konvertit eller inte. Hon nämner tidigare hur hon föredrar fokus på beviskrav och tillförlitlighet till uppgifter istället för att bedöma om någon är genuin. Hon menar att objektiviteten är lättare att hålla sig till när tyngdpunkt ligger vid bedömning av fakta och beviskrav än vid känslor. Wikström och Johansson (2013) menar också att det finns en risk när bedömning baseras på antaganden istället för vid fakta. Antaganden skulle inte vara grund för ett objektivt förhållningssätt, vilken är en av grunderna för legitimiteten att utföra asylutredningar.

5.3 Den genuine konvertiten

Enligt hänvisning till UNHCR i Migrationsverkets rättsliga ställningstagande kring religion som asylskäl inklusive konversion (2012), framhävs religiös uppfattning som något fundamentalt för den mänskliga identiteten. Jenkins (2008) beskriver identitet som en process, något som *görs* istället för ett statiskt ting som *är*. Detta innebär att identiteten per definition är föränderlig. Detta framhävs också vid intervjuerna där båda informanterna uttrycker hur mötet med ett nytt land, ny kultur och ny religion kan påverka sökande till att utforska och söka sig till detta nya. Vad som framkommit tidigare i analysen med diskussion kring genuinitet, trovärdighet och gränsdragning, är att samtliga begrepp verkar grundas i en syn kring identitet. Då det vid ansökan om asyl krävs att den sökande gör sin identitet och sina asylskäl sannolika, samt att det enligt rättsligt ställningstagande understryks att religiös uppfattning är fundamental för den mänskliga identiteten (MIG 2012), blir det motstridigt att tolka begreppen genuinitet och trovärdighet som fränkopplade identiteten. Därmed blir även gränsdragning mellan “vi” och “dem” grundat i en syn på identitet (Douglas, 1997; Franko Aas, 2013). Bilden av hur en genuin konvertit ska vara och agera antyds av informant 2 där hon menar att personen ska ha

gått igenom en viss inre process och övervägt vilka konsekvenser en konvertering skulle få för personens liv. Hon säger:

Om vi säger att du kommer från ett homogent muslimskt samhälle så måste en konvertering ha lett till... där du själv börjar tänka på konsekvenserna på det du har gjort. Alltså att man känner sig avvikande från normen i hemlandet, hur påverkar det mig? Hur påverkar det mina släktingar? Om jag avviker extremt från den... norm som gäller i hemlandet där alla kanske är muslimer, hur ska jag hantera det här att jag helt plötsligt kommer att ses som avvikande?

Beroende på vilket land och samhälle personen kommer ifrån kan en konvertering innebära att sökande uppfattas som avvikande från normen i hemlandet. Informanten fortsätter med att "[d]et måste man ju ha tänkt över" för att uppfattas som trovärdig. Denna bild av hur en konvertit bör bete sig för att uppfattas som genuin kan kopplas till Jenkins (2008) tankar kring stereotyper som medel för att kunna förutsäga hur personer kommer bete sig och agera. Stereotyper som komprimerade symboler av kollektiv identifikation handlar om att tillskriva egenskaper till en person på grund av dess tillhörighet eller antaganden om tillhörighet till en viss grupp. Utifrån informantens mening kan konvertiter som grupp antas behöva agera på ett särskilt sätt, göra vissa avvägande och reflektera över vissa ting. Att kunna förutsäga beteende handlar enligt Jenkins om vår önskan att klassificera och kategorisera människor för att därmed se likheter och skillnader, hur "vi" är jämfört med "dem". Stereotyper och antaganden vid bedömning av skyddsbehov kritiserar Wikström och Johansson (2013) som menar att det riskerar att bli ett normativt läckage där asylsökande förväntas bete sig på ett visst sätt utifrån sociala kategorier som kön, klass och liknande. Som nämnt diskuterar även Douglas (1997) denna gränsdragning och klassificering av ting som något som tar sig uttryck i synen på renhet och smuts. Hennes användning av "anomalier" som beskrivande av det avvikande gentemot den sociala ordningen, är liknande ordval som Koser (2007) brukar fast med termen "illegal" vid synen på viss typ av migration. Koser kritiserar detta ordval och tanken på en människa som illegal då han menar att det verkar avhumaniserande. En illegal migrant bryter mot lagen och den upprättade ordningen och kan med Douglas termer betraktas som en anomali och smuts. Att en människa i sitt varande, i sin identitet, skulle vara något annorlunda och farligt, något "vi" behöver skyddas mot istället för att skydda, är del av en rasistisk diskurs som efter 11 september 2001 alltmer använts i politiska sammanhang för att betona behovet av ökade gränskontroller och en mer restriktiv migrationspolitik (Franko Aas, 2013). Bestämmandet över vilka som tillåts befinna sig i Sverige och vilka som inte gör det, sammanlänkas med ansvaret av objektivitet, att inte låta känslor och förutfattade meningar få styra (MIG 2013). Att bedöma

om någon, med Douglas termer, är att betrakta som en anomali, ska göras utan känslor, trots att vad som definieras som anomalier och avvikande förändras över tid och plats. Vad som är smutsigt ligger i betraktarens ögon (Douglas, 1997).

Som tidigare nämnt uttrycker informanterna att de som myndighetspersoner har ett ansvar att vara objektiva och genom det ha en legitimitet att utreda och göra bedömningar av asylskäl. Informant 1 förklarar hur lagar och förordningar styr hur Migrationsverket ska agera och göra sina bedömningar över vilka som har rätt att få uppehållstillstånd. Tillvägagångssätt och hur de ska förhålla sig verkar därmed styrt av politik, något som bekräftas av Koser (2007) och Franko Aas (2013). En intressant aspekt som nämns av informant 1 är att förhållningssättet tidigare var att de som fick uppehållstillstånd fick permanent sådant, och att de som fick tidsbestämda uppehållstillstånd var personer som begått brott och vars intention att leva hederligt kunde ifrågasättas. Enligt en nuvarande tillfällig lag begränsas dock rätten till uppehållstillstånd för de som får det på grund av skyddsskäl, vilket innebär att huvudregeln nu är att få tidsbegränsat uppehållstillstånd. Gränsdragningen mellan vilka som beviljas uppehållstillstånd och vilka som inte gör det, förändras över tid. Vem som idag bedöms som genuin eller falsk konvertit och som får stanna i Sverige respektive lämna, skulle därmed kunna betraktas som styrt utifrån en bedömningsmall som förändras och utvecklas beroende på tid och rådande politisk diskurs.

6. Diskussion

För att svara på syfte och frågeställningar för denna studie kan det konstateras att identitet och religiös uppfattning verkar vara nära sammanlänkade (MIG 2012). Bedömning av en religiös uppfattning ska göras utifrån om den är genuin eller inte, samt om den sökande uppfattas som trovärdig eller inte (MIG 2011:29). Identitet verkar därmed även nära begreppen genuinitet och trovärdighet, trots uttalande från informant 2 om att Migrationsverkets uppgift inte är att bedöma om någon är kristen eller inte. Att bedömning inte skulle vara utifrån om personen är kristen eller inte, utan om personen har en genuin övertygelse eller inte, kan uppfattas som motstridiga påståenden då kristen är en benämning på en person med en viss övertygelse. Möjligen blir skillnaden att bedömning inte sker utifrån personen utan utifrån tinget; den religiösa övertygelsen. Att religiös övertygelse och identitet dock är i nära relation till varandra, samt utifrån Jenkins (2008) teori om identitet som något föränderligt och som en process, innebär det en hårfin gräns att skilja dessa två åt. Det ena, den religiösa uppfattningen, skulle därmed betraktas som ett statiskt ting med möjlighet att bedömas, medan det andra, identiteten, är föränderlig och inte föremål för bedömning. Detta motsägs dock av informanterna själva som båda antyder att det inte är ovanligt att sökande, i mötet med ny kultur och religion och som till

följd av långa handläggningstider kan vistas i Sverige under en relativt lång period, får möjlighet att upptäcka en ny religion, lära sig om den och i det mötet välja att byta trosuppfattning. Religiös övertygelse verkar på så sätt inte vara ett statiskt ting utan något som kan utvecklas och förändras. Huruvida personer väljer att göra detta som medel för att få uppehållstillstånd diskuteras inte vidare av informanterna mer än spekulationer att så kan vara fallet i vissa ärenden.

Gränsdragning mellan vem som uppfattas som genuin och trovärdig kan tolkas som försök till att urskilja vem som är falsk, hittar på en berättelse och använder religiös uppfattning som ett medel för att få uppehållstillstånd. Med Douglas (1997) termer kan genuinitet och trovärdighet uppfattas som det rena, det goda och det som ska värnas och skyddas gentemot det smutsiga, onda och som kräver ett avståndstagande. Att urskilja det genuina, trovärdiga och rena från det falska och smutsiga, kan tolkas som en kategorisering av asylsökande i försök till upprätthållande av social ordning. För att upprätthålla denna sociala ordning krävs att anomalierna möts med sanktioner för att säkerställa att det rena och det smutsiga inte närmar sig varandra. Det smutsiga skulle i sådana fall riskera att renheten befläckades och ordning skulle därmed vara ur balans. Med Douglas tankesätt kan det tolkas som att den sociala ordningen skulle riskeras om illegala migranter, icke-genuina eller tvivelaktiga migranter inte skulle bemötas med sanktioner i form av utvisning. Upprätthållandet av social ordning blir här överordnad den bristande möjligheten att korrekt kunna urskilja om en asylsökande är äkta eller inte. Legitimiteten för att göra denna urskiljning motiveras genom upprätthållande av objektivitet där avståndstagande till känslor är grundläggande. Informanterna konstaterar dock att utredning av konversionsärenden är bland de svåraste en handläggare kan göra, vilket bekräftar den utmaning det innebär enligt tidigare forskning (Thorburn Stern & Wikström, 2016). Utredning av asylärenden där konversion åberopas som asylskäl, kan tolkas som ett juridiskt dilemma där bedömning ska ske för upprätthållande av social ordning, men där det som ska bedömas är föränderligt. Synen kring "den andre", den avvikande och bedömningen av denne som en objektiv handling uttrycks som ett konkret fakta, trots att den sker i en viss tid, i en viss kontext, i en viss anda. Avståndstagande och gränsdragning blir dock inte enbart lösryckt politiskt prat (Franko Aas, 2013), utan draget till sin spets kan det innebära livsavgörande konsekvenser för en människas liv.

7. Vidare forskning

Hagan och Ebaugh (2003) menar att religionens roll vid migration är ett relativt outforskat område och Thorburn Stern och Wikström (2016) konstaterar att det finns lite forskning i

Sverige om trovärdighet och genuinitet i asylbedömning för religiös uppfattning. Då trovärdighetsbedömning verkar värderas högt vid denna typ av asylutredning (MIG 2012), att mallen för bedömning kritiserar för bristande riktlinjer, utrymme för fördomar och liknande (Thorburn Stern & Wikström, 2016), samt att konsekvenserna vid felaktiga beslut kan bli mycket allvarliga (MIG 2013) vore det av stor vikt att forska vidare på ämnet. Min studie har fokuserat på ett myndighetsperspektiv, men intressant vore även att studera ämnet utifrån en subjektiv vinkel, det vill säga utifrån asylsökandes samt kyrkliga företrädares perspektiv. Att få höra deras berättelser skulle kunna innebära en större förståelse för upplevelsen av att bli bedömd och utredd utifrån sin religiösa övertygelse.

8. Källhänvisning

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Douglas, M. (1997). *Renhet och fara: en analys av begreppen orenande och tabu*. Nora: Nya Doxa.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet, [Skyddsgrundsdirektivet]. Publicerad 20 december 2011 i Europeiska unionens officiella tidning. Hämtad 2018-04-16 från: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=sv>

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna [Europakonventionen]. Undertecknad 4 november 1950. Hämtad 2018-05-14 från: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SWE.pdf

FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning, [Genèvekonventionen]. Antagen 28 juli 1951. Hämtad 2018-04-18 från: http://www.manskligarattigheter.se/dm3/file_archive/021003/3cd145847c488eb4f214b0573d57788f/fn_510728.pdf

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. Antagen 10 december 1948. Hämtad 2018-04-16 från: <http://www.regeringen.se/4a9fab/globalassets/regeringen/bilder/kulturdepartementet/demokrati-och-mr/mr-sidorna/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter.pdf>

Franko Aas, K. (2013). *Globalization and Crime*. London: SAGE Publications.

Frågor och svar: konvertering som asylskäl. Publicerad 17 maj 2017, hämtad 2018-04-10 från Migrationsverkets hemsida: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Fokusomraden/Konvertering-som-asylskal-.html>

Hagan, J. & Ebaugh, H. R. (2003). "Calling Upon the Sacred: Migrants' Use of Religion in the Migration Process". *International Migration Review*, vol. 37, nr 4, s. 1145-1162.

Jenkins, R. (2008). *Social Identity*. (3. uppl.). London: Routledge.

Kagan, M. (2010). *Refugee Credibility Assessment and the 'Religious Imposter' Problem. A Case Study of Eritrean Pentecostal Claims in Egypt*. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, vol. 43, nr 5, s. 1179.

Koser, K. (2007). *International Migration. A very short introduction*. Oxford: Oxford University.

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform, [Regeringsformen].

MIG 2011:29. Migrationsöverdomstolen, målnummer UM7850-10.

Migrationsverket [MIG 2012], *Rättsligt ställningstagande angående religion som asylskäl inklusive konvertering*. RCI 26/2012. Publicerad 12 november 2012, hämtad 2018-04-03.

Migrationsverket [MIG 2013], *Rättsligt ställningstagande angående metod för prövning av tillförlitlighet och trovärdighet*. RCI 09/2013. Publicerad 10 juni 2013, hämtad 2018-04-05.

Rambo, L. R. & Farhadian, C. (Red.). (2014). *Oxford Handbook of Religious Conversion*. New York: Oxford University Press.

Thorburn Stern, R. & Wikström, H. (2016). *Migrationsrätt. Skyddsbehov och trovärdighet - bedömning i asylärenden*. Stockholm: Liber.

Utlänningslag (2005:716).

Wikström, H. & Johansson, T. (2013). *Credibility Assessments as 'Normative Leakage': Asylum Applications, Gender and Class*. *Social Inclusion*, vol. 1, nr 2, s. 92-101.
doi:10.17645/si.v1i2.115